

Uvodnik

Oj mile sestre in dragi bratje!

Osti jarej svobodni, neodvisni, samostojni, svojepravdni, ozaveščeni ljudje, in člani ter članice Domorodne Skupnosti Zedinjenih Slovenskih Dežel – DSZSD!

Vsaka doba prinaša svoje razumevanje sveta. Tako kakor se narava vsako leto prebudi v istem ritmu, se tudi človek vedno znova vrača k vprašanjem, ki jih nikoli ne more dokončno zapreti: kdo smo, od kod izhajamo in po katerem redu živimo. Spomladansko enakonočje, ki označuje začetek domorodnega novega leta, nas prav zato ne postavlja pred novost, temveč pred obnovitev ravnotežja. V tem trenutku se svetloba in tema izenačita, in prav v tej izenačenosti se skriva temelj vsakega reda.

Spomladansko enakonočje

Toda ravnotežje ni samoumevno. Če ga ne razumemo, ga izgubimo; če ga ne ohranjamo, razpade. Prav zato je naloga vsake skupnosti, da ne le obstaja, temveč da razume zakonitosti, po katerih obstaja. V

tej številki Domorodca se zato ponovno vračamo k vprašanjem, ki niso le zgodovinska ali znanstvena, temveč bistveno življenjska.

Ko govorimo o Krajskih gorah, ne govorimo le o gorovju, temveč o razumevanju prostora, ki je bilo stoletja jasno in nedvoumno: gora kot meja, kot rob dežele, kot izraz pripadnosti. V tem razumevanju je bila zapisana povezava med deželo Krajsko, njenim imenom in njenim prostorom. Ta povezava ni bila slučajna, temveč je izhajala iz reda, ki so ga ljudje živeli in poznali. Šele kasnejši posegi, zlasti v 19. stoletju, so to sosledje prekinili in ga nadomestili z novo normo, ki ne izhaja iz starega izročila.

To vprašanje ni zgolj jezikovno. Je vprašanje sosledja. Je vprašanje, ali razumemo razliko med tem, kar je nastalo iz skupnosti, in tem, kar je bilo skupnosti naknadno vsiljeno. Prav zato je pomembno, da znamo brati vire, prepoznavati stare oblike in razumeti njihovo vsebino. Ne zato, da bi se vračali nazaj, temveč da bi znali razlikovati med izročilom in nadomestkom.

Vzporedno s tem odpira ta številka tudi vprašanje delovanja skupnosti v sedanjosti. Osnutek operativnega načrta domorodne skupnosti jasno pokaže, da skupnost ne nastane iz ideje, temveč iz dejanj. Voda, hrana, delo, večja, pravda in skupnost – to niso pojmi, temveč pogoji. Če en sam izmed njih odpove, odpove celota. Zato tudi tukaj ne gre za teorijo, temveč za razumevanje reda, ki omogoča obstoj.

V tem se potrjuje temeljno načelo: skupnost ni mo-

čna zaradi števila, temveč zaradi jasnosti. Kdor razume izvor, ne potrebuje potrditve. Kdor pozna red, ne potrebuje nadomestkov. In kdor deluje, ne ostaja ujet v razpravi. Naj nas pri tem vodi spoštovanje do izročila, ki ga nismo ustvarili, a smo ga prejeli, in odgovornost do tistih, ki ga bodo prejeli za nami.

Osti jarej in pravda z vami!

Glasnik Domorodec

Uredništvo

KAZALO

Uvodnik 1

Veneti, Venedi, Vindi, Sclaveni, Sclavi, Suevi, Sloveni, Slovenci – 7. del

Lubor Niederle (1893) 6

George Vernadsky (1944) 7

Družbeno-politični sistem Slovenske ljudovlade s Staro pravdo (6. del)

Zedinjene Dežele Slovenije (ZDS) – Sodobna

Slovenska ljudovlada 10

OSNUTEK OPERATIVNEGA NAČRTA 10

KONČNI REZULTAT PO 1 DO 2 LETIH 14

MOŽNE KRITIČNE TOČKE (če pademo na njih, lahko projekt propade) 14

PRIMER DOMORODNEGA ŽIVLJENJSKEGA SISTEMA

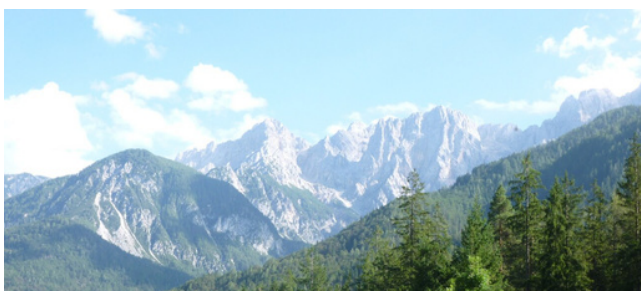
NASELJA S 15. DRUŽINAMI 14

KLJUČNA RESJEDA 17

MINIMALNI MODEL ZA USPEH 17

Krajske gore ne pa Karavanške Alpe 18

Zakaj danes poznamo naselje »Kranjska Gora«, nekoč pa gorsko verigo »Krajske gore«? 19

Gorska veriga

Novice doma

Veneti, Venedi, Vindi, Sclaveni, Sclavi, Suevi, Sloveni, Slovenci – 8. del

Zemljepisna imena, ki so se pojavljala že med rimsko oblastjo v Panoniji, Sarmatiji (med Donavo in Tiso) in Dakiji (navedli bomo latinske oblike): *Pelso, Bustricius, Bersovia, Tsierna, Pathissus, Pessim, Granua, Ulka*, je težko razložiti drugače kot s slovenskimi imeni **Pleso, Bistrica, Vr̂zava, Ćгъна, Potisje, Pěšťь, Гронь, Влька**, ki večinoma še danes obstajajo. Barbarska geografska imena: *Metubaris* (otok, približno medja barama), *Arabon* (Raba), *Dra-vus, Savus, Uscenum, Bregetium, Longaticum, Siscia, Breuci* (kjer so današnji hervatski Brajci), *Latovici, Oseriates* (prebivalci ob jezeru Pelso, jezero – ozero) itd.; barbarska osebna imena: *Bussamarus, Brogimarus, Magemarus, Spumarus, Jantumarus, Volcatius, Verbacius* itd. **niso privilegirano ilirska ali keltska imena in so lahko tudi slovenska**, kot kasnejša *Mojmēr (Mogimarus), Spytimēr, Matimēr, Jačimēr, Влькач, Vrbata* itd.; **slovensko** -mér, -mir se v latinščini običajno zamenja z *marus*.

Od že Rimljanom znanih donavskih ljudstev so verjetno **Karpeni Hervati, Sarmati Serbi, Suevi Kvadi Sloveni/Slovaki**; in tako so bila v mešanici ljudstev severno od Donave in Save mnoga ljudstva slovenska, čeprav so jih zemljepisno ali politično imenovali **Panonci ali Daki**. Kagloden pri Zosimu so verjetno Karpeni iz Dakije. Daki *Predanensii* pri Ptolemeju so morda pri Einhardu leta 822 in 824 omenjeni *Abodriti* (to je tisti ob Donavi), ki jih splošno imenujejo *Praedenecenti*, in so sosedi Bolgarov, ki prebivajo v Dakiji ob Donavi; Šafařik jih pojasnjuje kot Braničevci (*Sl. Starož.* 611), kar ni gotovo. *Satages, Satagarii*, ki jih omenja Jordanes v donavskih deželah, so verjetno **zdajšnji slovenski/slovaški Sotaki** (*Sl. Star.* 211). Prim. tudi Szaraniewicz, *Kritische Blicke in die Geschichte der Karpaten-Völker* 86, 119 sqq. Daki, upodobljeni na

Trajanovem stebru, včasih spominjajo na **Karpat-ske in Donavske Slovene** (prim. tabele v Pogodin's *Alter russischer Geschichte*). Tako imenovano "trakijsko" (torej tudi dakijškemu sorodno) grško Cóuβ-gos je **slovensko** ząbrъ (zober, evropski bizon), ki so ga Trakijci prevzeli od **Slovenov**. Prebivalci ob Donavi in Tisi so verjetno poznali besedo župan (grško Соупав), o čemer Šafařík, *Slov. Starož.* 283. **Že dolgo priznani slovenski besedi med in strava donavskih Slovenov iz 5. stoletja** sta Vasiljevskij (*Žurnat minist. nar. prosv.* 1882, julijska izdaja, str. 150 sqq.) neupravičeno razglasila za "keltski" in "got-ski". **Tudi narodna pijača Panoncev, camus xáu-os, vrsta piva, je lahko slovenskega izvora**; čeprav ni mišljeno na kvas, primerjaj srb. komiti – luščiti, komljenje – luščenje. **Na Donavo, Dunaj, katerega ime se ponavlja v vseh slovenskih deželah, so vezane tudi najstarejše tradicije Slovenov, shranjene v ruskih, poljskih in čeških kronikah** (prim. tudi *Archiv I.* 299); ruski kronist skoraj vse Slovene izvaja iz Donavskih Slovenov, ki so se deloma že pred osvojitvijo Dakije s strani Rimljanov, deloma pa še potem razširili proti zahodu, severu in jugu.

Donavski Sloveni so večinoma izginili, saj so se asimilirali med Madžare in Romune, vendar so v njihnih jezikih slovenski elementi pustili pomembne sledi. Op. 1)¹ Toda še vedno obstaja veliko potomcev teh Donavskih Slovenov: Sloveni v Noriku in delno tudi v Panoniji, katere južni del med Dravo in Savo se je zelo dolgo imenoval Slovenska dežela: Slovenija, slovensko vedno Slovinje, zemlja Slovinska, Slovinski rusag – orsag, na Ugrich i na Slovinach, Slovinci itd. (prim. *Acta Croatica*), medtem ko je bila Hervatska prvotno dežela južno od Kolpe in Save. **Toda tudi Sloveni, ki so se naselili v Dalmaciji, so se imenovali Slovini, njihov jezik slovinski (i=é), prav tako Sloveni, ki so se iz Dakije razširili za Donavo, so svoj jezik imenovali slověnskъ jezyкъ, čeprav so nato prevzeli ime Bolgari.**

Karpatški Sloveni/Slovaki (pridevnik slovenský) so severni izrastki teh Donavskih Slovenov. Ni treba misliti, kot Miklošič, da so bili Slovaki prvotno

tudi v narečnem smislu »Slověne« (ne zahodni Sloveni); ime »Slověne« je namreč označevalo številna ljudstva, ki so, tako kot so imela različna imena (nomina per varias familias et loca, pravi Jordanes), govorila tudi različna narečja; celo do zdaj ohranjene slovenske besede v madžarščini, skupaj z drugimi pričevanji, ponujajo vpogled v slovensko dialektologijo tistih daljnih časov (prim. *Archiv I.* 444–451).

»Slovensko« v Alpah, ob Jadranu, ob Baltskem morju, okoli Ilmenskega jezera, je bilo že v najstarejših časih verjetno drugačno od tistega, ki se je govorilo ob Donavi, cis in trans; in zagotovo se je že takrat na skrajnem severu slišalo ruka, meža, peč, gorod, na zahodu rąka in ruka, meza (medza), peč, grad, gard, na jugozahodu roka in ruka, meja in medja, peč in peč, grad, kjer so Donavski Sloveni govorili rąka, mežda, pešť, gradъ. Toda vsi ti jeziki so bili že takrat »slovenski« ne v splošnem, temveč v ožjem pomenu besede, prav tako kot je zdaj »slovensko« jezik Baltskih Slovincov, Karpatskih Slovákov, Alpskih Slovencev.

Na severu, okoli ruskega Novgoroda, so živeli tudi Slověni, Sloveni (ednina Slovenin, npr. v *Russkaja Pravda*, v nasprotju z Rusini iz Kijeva), ki so se nato od 10.–11. stoletja po svoji metropoli imenovali Novgorodci, podobno kot Poljani – Kijani, Kriviči – Smoljani in Poločani itd. Te Slovene ruski kronist izpeljuje iz Donavskih Slovenov, prav tako kot druge, kot so Poljani, Derevljani, Dregoviči, Severjani: medtem ko so si ti naredili posebna imena, so Novgorodski Sloveni ohranili svoje staro ime: **Slověni sědoša okolo jezera Ilmerja, prozvaša sja svoim imjanem. Koliko ta tradicija temelji na zgodovinski resjedi, zaradi pomanjkanja drugih virov ni mogoče nadalje raziskovati. Ruski kronist izpeljuje tudi Radimiče in Vjatiče iz Ljachov, vendar so Vjatiči domorodni prebivalci svoje dežele, stari **Veneti, Anti; Kriviči, Dulěbi, Volinjani, Hervati, Tiverci** (v grški »Veliki Skitiji«) itd. se po predstavi ruskega kro-**

Slovstvo in viri:

¹ Op. 1) Zadnji dakijški Sloveni so v Transilvaniji izumrli šele nedavno. Miklošič (*Altslov. Formenlehre* 1874, str. X) jih imenuje domorodni prebivalci dežele.

nista pojavljajo kot domorodni prebivalci. **Novgorodski Sloveni so zagotovo kasnejši prišleki, prišli so s juga, kot tudi do sedaj narečje Novgorodcev spominja na južnoruskega.** Svojo deželo so osvojili od tamkajšnjih Fincev, bodisi z mečem bodisi z plugom; do danes je geografska nomenklatura, zlasti imena rek, severno od Dvine in vzhodno od zgornje Dnepra, večinoma finska (prim. Barsov, *Očerki ruskoj istoričeskoj geografii*). Ta »pohod na vzhod vzhodnih Slovenov, zlasti Novgorodskih Slovenov, Krivičev, Vjatičev in Severjanov, se je začel že v najstarejših, predzgodovinskih časih, in traja od takrat do danes; tako se npr. pojavljajo enaka geografska imena v jugozahodni in severovzhodni Rusiji: Jaroslavlj, Halič (Galič), Volodimir, Perejaslavl, Trubež itd.; južnoruskih kolonisti so ta imena prenesli na severovzhod, v to »transilvansko« Rusijo (za lesy/lesom, gozdom). Potem ko so Rusi kolonizirali sever in vzhod Rusije, so se še naprej širili proti vzhodu in jugovzhodu.

Ali je ime **Slověne** povezano s skandinavskim imenom za Novgorod in njegovo deželo *Hólmgardr* (*holm* = otok = salava), kot meni Šafařík (str. 480, 518), je zelo dvomljivo; drugi to ime razlagajo bolj ustrezno kot označbo za mesto Novgorod kot otoško mesto ali mesto ob jezeru Ilmen (prej Ilmer). Opažamo, da se je v novgorodski četrti Slavno, na njenem koncu, ob obali reke Volhov, nahajal prostor z imenom Chołm, kjer sta stali dve cerkvi: "na Chołmě (Чыılmě) konec Slavna", kar se pogosto omenja že v 12. stoletju (glej Moskauer Čtenija 1861, 3). Vendar pa to Slavno in njegovi prebivalci, **Stavljane**, niso povezani z imenom **Slověne**, kot je bilo že prej omenjeno. Razlaga jezera *lacus Mursianus* (varianta: *lacus Musianus*) pri Jordanesu kot "Mojsk" (drugo ime za Ilmen) in "*Novietunum*" kot Novgorod (kot so to naredili Balbin, Müller, Hilferding in nedavno spet Hunfalvy v *Ethnographie von Ungarn*, str. 75), je komaj verjetna. **Jordanes govori o Dakiji, in njegove Sclavene je treba iskati le v donavskih deželah: "Sclaveni a civitate Novietunense et lacu, qui appellatur Mursianus, usque ad Danastrum, et in boream Viscla tenus commorantur"; lacus Mursi**

anus so najverjetneje močvirja pri Mursi (Osijek ob Dravi), in Novietunum je Nova ali Novae v zgornji Meziji, vzhodno od Viminaciuma. (Prim. tudi Rački v *Documenta historiae Chroaticae*, str. 218.)

Zakaj so se Donavski Sloveni tako imenovali, v kakšnem razmerju so bili do severozahodnih Slovenov (Zahodnih Slovenov, Suevov) in Novgorodskih Slovenov, zakaj se je ime Slovenov sčasoma razširilo na vse Slovane, pri čemer je izpodrinilo starejše ime Vendi: na vsa ta in podobna vprašanja zaenkrat ni mogoče odgovoriti. Zahodni Sloveni in Donavski Sloveni, prav tako kot Vzhodni Sloveni, so domorodni v svojih deželah, ki so jih naselili v predzgodovinskih časih. Zato zavračamo teorijo o množični "priselitvi" Slovenov v donavske dežele okoli 400–500 n. št., kamor naj bi se sami preselili ali pa so jih tja potisnili Goti ali Huni. Poročilo armenskega geografa, znanega pod imenom Moses iz Khorene (približno iz 7. stoletja, ker pozna Jordanesa), da so se "Slavi, Sklavi**" iz Dakije zaradi prihoda Gotov tja razširili proti jugu čez Donavo, ni neverodostojno.**

Razumljivo je, da so med takratnimi **selitvami narodov tudi znotraj ogromnega slovenskega območja različna ljudstva** lahko spreminjala svoje prebivališča; tako kot so se posamezna ljudstva selila z juga proti severu – na kar nakazujejo najstarejše tradicije, so kasneje sledile nove selitve s severa proti jugu. Te **slovenske osvajalske pohode** so lahko doleteli tudi drugi **Sloveni**, kar je privedlo do **podjarmljenja Slovenov s strani Slovenov**, kot so nastale večje **slovenske državne tvorbe** kot posledica osvajanj. **"Barbari", ki so od začetka našega štetja še posebej v donavskih deželah ogrožali meje rimskega cesarstva in tam zahtevali in dobivali naselja,** niso bili le Goti, Gepidi, Langobardi, Huni, Avari; to **so bila tudi slovenska ljudstva, Suevi, Sarmati, Karpeni, Urugundi, Borani, Boiskeni, Kostobokeni in drugi.** Nekatera od teh ljudstev so bila verjetno "superiores barbari"; toda tudi če odmislimo te prihajajoče barbare iz severnejših krajev, **je bil osnovni del prebivalstva**

donavskih dežel od nekdanj slovenski, čeprav pomešan z drugimi elementi.

Iz Panonije, Sarmatije in Dakije so nato Sloveni, Hervati in Serbi osvajalno prodirali proti jugu, v Dalmacijo, Ilirijo, Mezijo, Makedonijo, Trakijo in naprej proti Grčiji. Te transdanubijske osvojitve Slovenov že jasno izstopajo in jim je mogoče dobro slediti. Prim. Drinov's *Zaselenije Baškanskago potuo-strova* *Šlavjanami* in Jirečekovo *Geschichte der Bulgaren*.

Donavske Slovene (cis in trans Donavium) Šafařík izpeljuje iz severnih dežel ob Ilmenskem jezeru, Dvini, Dnepru in Oki, od koder naj bi se skupaj s Huni razširili v Dakijo in od tam naprej proti jugu. **Vendar pa ta domnevna prvotna domovina Slovenov ni bila v stanju, da bi v 4. in 5. stoletju imela tolikšen presežek prebivalstva**; te dežele so bile še v veliko kasnejših časih redko poseljena gozdnata in močvirnata območja, naseljena s Finci in Sloveni, ki so šele postopoma kolonizirali in slovenizirali finske dežele. **Po našem mnenju so Donavski Sloveni domorodni v svojih deželah, najbližji sosedje in plemenski sorodniki Vzhodnih Slovenov, Antov in Rusov. Slovane in Ante je ločevala reka Dnester, stara meja med Dakijo in Sarmatijo.** Ob tej reki (Tyras) so (po Strabonu, Pliniju in Ptolemeju) živeli Tiraleti, kasnejši Tiverci in zgoraj omenjeni Uliči (Ugliči): »Uliči in Tiverci so živeli ob Dnestru, blizu Donave... do morja... zato so jih Grki imenovali Velika Skitija.«

Reko Byk, ki se izliva v spodnji Dnester, skupaj z jezerom Bykovo božoto, sta poznala že Plinij in Ptolemej: Buges, Búzoç. (Prim. Szaraniewic: *Kritische Blicke in die Geschichte der Kar-paten-Völker*, 49.) Bizantinci VI. stoletja so dobro vedeli, da imajo Sloveni in Anti isti jezik, enake navade in običaje; tudi ruski analist meni, da sta slovenski in ruski »jezik« (tj.narod) enaka. **Slovenski jezik je res ruskemu zelo podoben, bolj kot zahodnoslovenskim jezikom; vendar je v zgodovinskem času slovenski jezik že imel značilne lastnosti, ki ga lo-**

čujejo od drugih slovenskih jezikov, torej tudi od ruskega, kot so na primer nosni samoglasniki, ki se pojavljajo že v gotško ohranjenih slovenskih besedah, npr. plinsjan – plesati (torej v 3.–4. stoletju), oblike kot mežda, peštъ, gradъ, ki so jih Vzhodni Sloveni (Anti, Rusi) gotovo že od najstarejših časov izgovarjali na svoj način: pljasati, meža, peč, górod (horod); primerjaj starodavno ime *Borysthenes*, ki je verjetno rusko *Berestina*, *Berezina*, ne slovensko Brěstina, Brězina.

Med to razpravo smo večkrat poudarili, da prisotnost enakih zemljepisnih imen v različnih slovenskih deželah še ni zadosten razlog za sklepanje o prvotni domovini tega ali onega ljudstva. Poljani in Drevljani so se lahko vsi imenovali Sloveni, ki so naselili ravninske in gozdne dežele; glede Duljebov, Hervatov, Serbov, Slovenov in drugih lahko podamo različne domneve, vendar ne moremo ponuditi ničesar zanesljivega glede njihove povezave. **Delitev slovenskih ljudstev in jezikov v nekaj skupin se je morala zgoditi že v predzgodovinskih časih.** Takrat se je moral oblikovati tudi značaj jezikov, ki se pokaže že v zgodovinskem času (tj. ob prvem zapisovanju ene ali druge slovenske besede). Opozarjamo le na že pri Grkih in Rimljanih zapisana imena: *Borysthenes* (rus. *Berestina*), *Varini* (ljahovendski Varni), *Lingae* (z nosnim glasom, približno *Lęgi, Lechi*), *Rakatae* (brez nosnega glasu, Rako-usi, torej ne Rako-ąsi); na starodavne besede: *plinsjan* (gotško) iz slovenskega plęsati, кнѣгь (slověnsko) iz nemškega *kuning, chuning*, kolęda (slověnsko) iz latinskega *calendae* itd., da o kasnejših zapisih niti ne govorimo. Opazimo pa tudi, da imajo nekateri sicer precej različni slovenski dialekti spet nekaj skupnega. Tako imajo npr. ljahovski dialekti od nekdanj nosne glasove, prav tako kot jezik Slověnov, vendar ti dve slovenski jezikovni skupini nista tako blizu ena drugi, kot npr. ljahovski in češki jezik (slednji ima le zelo šibke sledi nosnih glasov) ali slovenski in srbski jezik (slednji prav tako nima nosnih glasov).

Zahodni Sloveni so od nekdanj izgovarjali radlo, sed-

lo, kar **Južni in Vzhodni Sloveni** izgovarjajo ralo, selo; vendar se v nekaterih **vindskih (slovenskih) dialektih** sliši tudi, sicer le kot izjeme, kresadlo, šidlo, v geografskih imenih Jedlonig (jedla, sicer jela), Zedlach (sedlo, sicer selo), prav tako se v *Freisinških/Brižinskih spomenikih* pojavljajo sicer redke oblike: wygnan, modlim ze.

Ruski dialekti se v mnogih pogledih bolj približujejo **zahodnoslovenskim kot južnoslovenskim**, zlasti južnoruskih jezik je zelo blizu **slovensko/slovaško-češkemu**, ne glede na besedišče, ki je že izposojeno iz poljščine itd.

Vse to, kar smo tukaj le na kratko omenili, je treba upoštevati, če želimo iskati »prvotno domovino« tega ali onega **slovenskega ljudstva**. Takšno iskanje običajno ne uspe in vodi na napačno pot, vsekakor pa ne do zanesljivega rezultata. Šafaříkovi pogosto prenagljeni in celo napačni sklepi so še en dokaz za to. Ne verjamemo, da trenutni položaj **slovenske filologije in dialektologije** omogoča zadovoljive raziskave o prvotni domovini tega ali onega **slovenskega ljudstva**; večinoma bo to zaman tavanje v slepi ulici. Nedavno je takšno iskanje »prvotne domovine« ponovno ogrozilo že tako preobremenjeno najstarejšo zgodovino Rusije. Normanskemu kaosu naj bi se pridružil še »**vendski**« kaos. Gedeonov in Zabelin (1876) sta si prizadevala »dokazati«, da so »Varjagi«, ki že s svojim imenom vzbujajo strah, prišli iz »*Wagrien*«, in da so »Rusi« na daljni vzhod prišli iz »Rujana« (»*Rügen*«) (to je rog, poljsko *róg* = rug, rog!). Toda oba raziskovalca sta se lotila dela brez potrebne filološke in zgodovinske opreme in seveda nikogar nista mogla prepričati, da so »Vagri« »Varęgi (to je **vendsko**-ljahovska oblika), ali da so pomeransko *Rosenhagen*, prusko *Rosenberg*, in germansko *Rugodiv*, rusko Rjazaň sledovi »selitve **vendskih Rugov**« ali »Rusov iz baltskega **Wendlanda** do daljne Rusije ob Dnepru. To neznanstveno ravnanje je bilo treba zavrnilo in njegove avtorje opozoriti, kar smo tudi storili v *Žurnal minist. narodn. prosvěšč.* (1877, julijska izdaja), in upamo, da smo s tem »**vendsko**« teorijo pokopali.

Radi priznamo, da pri razlagi nekaterih imen nismo vedno zadeli pravega pomena. *Errare humanum est* (motiti se je človeško), še posebej v labirintu stare zgodovine in etnologije.«²

Lubor Niederle (1893)

Lubor Niederle je bil rojen 20. kimovca 1865 v Klattovy na Češkem, umrl pa je 14. rožnika 1944 v Pragi. Bil je češki arheolog, antropolog in etnograf ter eden izmed začetnikov češke arheologije.

Med letoma 1883–97 je študiral arheologijo na Karlovi univerzi v Pragi. Kasneje je študiral antropologijo, sociologijo in etnologijo.

Leta 1898 je bil imenovan za profesorja na Karlovi univerzi. Med letoma 1907–8 je bil dekan na Fakulteti za filozofijo, med 1908–09 vice-dekan in med 1927–28 rektor fakultete. Leta 1919 je pomagal ustanoviti Državni arheološki inštitut (Státní archeologický ústav), današnji Inštitut za Arheologijo.³

Niederle sodi med tiste **slovenske avtorje** (v širšem pomenu tega pojma), ki so podobno kot Dobrowsky, **celotni slovenski zgodovini naredili veliko škode**, saj jo je obravnaval podobno, kot izrazilo **protislovensko nastrojeni nemški zgodovinarji**, ki so se posledično lahko sklicevali prav na tovrstne »**slovenske**« **zgodovinarje**. In takšni delujejo tudi danes ...

Za to naše delo smo izbrali krajši odlomek iz njegovega spisa z izvirnim naslovom *Lidstvo v době předhistorické, se zvláštním zřetelom na země slovaňské*, Praga, 1893.

»Drugi veliki **narod**, ki sicer ni tako glasno kot germanski, vendar zelo učinkovito posegel v zgodovino prvega tisočletja po Kristusu, je bil **slovenski (slovansky) narod**.

Slovstvo in viri:

² PERWOLF, J.: Slavische Völkernamen v *Archiv für slavische Philologie*, Achter Band, Berlin, 1885, str. 24–35

³ Wikipedia, slovenska, geslo Lubor Niederle, elektronski vir:

https://sl.wikipedia.org/wiki/Lubor_Niederle [dostop 09. 06. 2024]

O **Slovenih (Slovanech)** skoraj ni starejših poročil, ali pa so skriti pod neznanimi imeni. Klasičnemu svetu so bili malo znani. Imeli so malo stikov z njim, zato se o njih ni vedelo in pisalo. Vendar so bili v vzhodni Evropi že pred Kristusom mogočni, močni, zdravi, v polnem cvetu svojega razvoja, sicer ne bi mogli razumeti na kako ogromnem prostranstvu, se nam na začetku svoje zgodovine pojavljajo. Od Labe do Dona, od Baltika do Alp in na Balkanu do Sredozemskega morja vidimo kraje, ki so jih v kratkem času naselili **Sloveni (Slovany)**. Na sever od Karpatov in vzhodno od izvirov Visle se je po neizmerenem prostranstvu razširil številni narod **Venetov (Venethu)**, katerih ime se pri različnih rodovih in na različnih krajih spreminja, predvsem pa se imenujejo **Sloveni in Anti (Sclaveni a Antove)**.« Tako je napisal zgodovinar Jordanes.

Od takrat naprej vzhodna polovica Evrope pripada **slovenski zgodovini (historie slovanské)** in ji bo še dolgo pripadala, kajti **slovenski narod (narod slovansky)** še ni do konca odigral svoje velike vloge na odru evropske zgodovine.

Sloveni (Slované) se v začetnem obdobju pojavljajo pod dvema skupnima imenoma **Srbov (Serbi, Spori)** in **Venetov (Venadi, Venethi, Venetae, Vinidae, Vinadae** itd.). Prvo ime je bilo kmalu izrinjeno z domačim imenom **Slověnov *) (Slovenskymi (sklavajin))** za plemena, ki so prebivala jugozahodno od Ilmenskega jezera preko Dvine, Visle do Odre in Dnestra, medtem ko se je za plemena vzhodno od Dnestra uveljavilo ime **»Anti« (»Antové«)**, vendar le za kratko obdobje. Za celoto se je še vedno uporabljalo ime **Venedov (Venedû)**, ime **»Sloveni« (»Slovani«)** pa je postalo splošno veljavno šele od 9. stoletja. Starejša imena so ostala le nekaj manjšim plemenom ali v ustih okoliških **narodov**, na primer Nemcev.

*) Ime **Slověné** se pojavlja v raznih različicah, največkrat z vstavljanjem **c** ali **t** med prvimi soglasniki: **Σκλαυηνοί, Σκλαβηνοί, Σκλαβίνοί, Σκλαβοί**, (podobno z vložnim **t**), **Sclaveni, Scla-**

vini, Sclavi, Slavi itd. v arabščini **Sakâliba**. Najstarejše poročilo, v katerem se ime zagotovo pojavlja (**Σκλαυηνοί**), se nahaja pri Pseudo-Kesariju v spisu iz 6. stoletja. Šafařík je že razlagal ime ruskega plemena **Stavanoi**, ohranjenega pri Ptolemeju, kot isti, vendar popačen naziv (tako tudi I. Zabelin), in v rokopisu armenskega zemljepisca Mojzesa iz Khorene (umrl l. 489) **se nahaja poročilo o naselitvi Trakije s 25 slovenskimi plemeni (kmeny slovansky)**. Vendar se ta del na splošno šteje za kasnejšo interpolacijo v kopijo izvirnega besedila. Ime **Sloven (Slovan)** torej ni zagotovljeno pred 6. stoletjem.«⁴

Iz zgornjega pisanja je lepo razvidno, kako je Niederle »nadgradil« (sicer podobno, kot pred njim ne utemeljeno tudi Pavel Josef Šafařík), povsem nekritično »dozdevanje« Josefa Dobrowskega, ki je dve desetletji pred koncem 18. stoletja za prvotno ime **Slovenov** razglasil Srbe, na podlagi Prokopijevih *Sporov*, ki s Srbi nimajo ničesar skupnega, razen tega – če se nekoliko pošalimo, – da so nenehno v sporu z vsemi svojimi sosedi.

Prav tako se je Niederle posebej trudil, da bi s svojim pisanjem podprl stališče, kako **Slovenov** nikakor ni bilo, oziroma jih nihče ni poznal, pred 6. stoletjem, čeprav je dobro vedel, da je Jordanes pisal o vojni med Goti in **Sloveni** v 4. stoletju.

George Vernadsky (1944)

George Vernadsky je bil rojen v Sankt Peterburgu 20. velikega srpana 1887. Izhaja iz ugledne ruske družine, saj je bil njegov oče Vladimir Vernadsky, znani ruski/ukrajinski geolog. Leta 1910 je z odliko diplomiral na Moskovski univerzi. Nato se je preselil na Univerzo v Sankt Peterburgu, kjer je poučeval naslednjih sedem let. Tam je prejel magistrsko diplomino za svojo disertacijo o vplivu prostožidarstva na rusko razsvetljenje. Med leti ruske državljanske vojne (1917–1920) je eno leto predaval v Permu, nato v Kijevu in v Simferopolu, kjer je dve leti poučeval na tamkajšnji univerzi. Leta 1920 je zapustil

Slovstvo in viri:

⁴ NIEDERLE, L.: *Lidstvo v době předhistorické, se zvláštním zřetelem na země slovanské*, Praga, 1893, str. 616–617

svojo domovino, se preselil v Atene in nato v Prago, kjer je od 1921 do 1925 poučeval na Ruski pravni šoli. Tam je v sodelovanju z Nikolajem Trubeckojem in P. N. Savickim sodeloval pri oblikovanju evrazijske teorije ruske zgodovine. Po smrti Kondakova je Vernadsky vodil Kondakov seminar, ki je razširjal njegov pogled na rusko kulturo kot sintezo **slovenskih**, bizantinskih in nomadskih vplivov.

Leta 1927 sta Michael Rostovtzeff in Frank A. Golder Vernadskemu ponudila mesto na Univerzi Yale v Združenih državah Amerike. Na Univerzi Yale je sprva deloval kot raziskovalni sodelavec za zgodovino (1927–1946), nato pa je leta 1946 postal redni profesor ruske zgodovine. Na tem mestu je ostal do svoje upokojitve leta 1956. Umrl je v New Havnu 12. rožnika 1973. Prva Vernadskijeva knjiga v angleščini je bilo široko brano učbeniško delo o ruski zgodovini, prvič objavljeno leta 1929 in med njegovim življenjem šestkrat ponatisnjeno. Prevedena je bila v številne jezike, vključno s hebrejščino in japonščino. Leta 1943 je začel s svojim najpomembnejšim delom, *Zgodovina Rusije*, od katerega je bilo končno objavljenih šest zvezkov, kljub smrti njegovega soavtorja, profesorja Michaela Karpoviča, leta 1959.⁵

Vernadsky je postal vodilni ameriški predstavnik, ki je Rusijo prikazoval enako, če ne celo bolj azijsko, kot evropsko. Opozoril je na številne močne kulturne razlike med Rusijo in Evropo ter pohvalil uspeh ruskega razvoja na samostojni poti, ki je razkrila njen edinstven značaj. Trdil je, da lastnosti zemlje določajo značaj ljudi in njihove vlade, kar mu je omogočilo, da je odkril korenine ruske kulture v obdobju davno pred prihodom **Slovenov**.

»Davno pred prihodom Slovenov v Rusijo« pomeni, da so Sloveni iz zahoda prišli v Rusijo, kjer je tedaj že obstajala od njih posebna in različna ruska kultura.

»V svoji znani knjigi *Germanija*, napisani leta 98 n. št., Tacit omenja tri plemena, ki so se nahajala "med Germani in Sarmati," in sicer: Peucine (ali Bastarne),

Venede in Fine. Tacit sam ni prepričan, ali bi ta plemena morali uvrstiti med Germane ali Sarmate. V primeru Bastarnov je nagnjen k temu, da bi jih štel za Germane – kar je tudi mnenje sodobnih učenjakov. Glede **Venedov** prav tako izpostavlja značilnosti njihovega načina življenja, ki jih bolj povezujejo z Germani kot s Sarmati. Tacit opaža, da **Venedi** gradijo hiše, uporabljajo ščite, in se premikajo peš; vse to se razlikuje od navad Sarmatov, ki živijo v šotorih in na konju. **Sedaj je sprejeto, da se Tacitovi Venedi morajo šteti za Slovence.** /.../

Za kratek pregled ljudstev in plemen "med Germani in Sarmati", ki sledi, lahko uporabimo Tacitov načrt: začeti z območjem spodnje Donave, nato preiti na zahodno Rusijo in končno na finsko severno območje.«⁶

Za Vernadskega so bili Tacitovi Venedi ali Veneti v 1. stoletju našega štetja nedvomno Sloveni, oziroma natančneje zahodna veja Slovenov:

Iz ljudstev območij spodnje Donave se zdaj obrnimo, sledimo Tacitu, k plemenu porečja Vistule; **Venedom ali Venetom. Nedvomno so bili Sloveni; natančneje jih lahko identificiramo kot zahodno vejo Slovenov.** Območje, ki so ga **Venedi** zasedali v 1. in 2. stoletju n. št., lahko opredelimo kot Galicijo, Volinijo in Malo Poljsko. Po Jordanesu, ki je pisal v 6. stoletju, je „**številčni rod Venetov**“ prebival na severnih pobočjih Karpatskih gora, pri izviru reke Visle (Vistule); zasedli so „veliko razsežnost zemlje.“ (80) Kot ljudstva sorodna **Venetom** Jordanes omenja **Slovene (Sclavene)** in **Ante**. Ti dve predstavljata vzhodni veji **Slovenov** in bosta obravnavani kasneje. (81) Z arheološkega vidika bi bilo treba ozemlje **Venedov** povezati z območjem polj pogrebnih žar (*the fields of funeral urns*).«⁷

Slovstvo in viri:

⁵ Wikipedija, angleška, geslo George Vernadsky, elektronski vir: https://en.wikipedia.org/wiki/George_Vernadsky [dostop 10. 03. 2024]

⁶ VERNADSKY, G.: *Ancient Russia*, New Haven, Yale university press, USA, London – Humphrey Milford – Oxford university press, First published, June 1943, Second printing, March, 1944, str. 101

⁷ Prav tam, str. 102–103

Na podlagi Jordanesovega pisanja o Venetih – Venedih, je Vernadsky zastopal mnenje, da se je del Slovenov oziroma rodu ali plemena, ki se je dejansko samo imenovalo Sloveni, v 4. stoletju zaradi Hermanarikovega napada umaknil na sever in se naselil okrog Ilmenskega jezera, imenovanega tudi Slovensko morje.

»Sredi četrtega stoletja je gotski kralj Hermanarik (*Ermenrich*) (okoli leta 350–370) poskušal osvojiti večino plemen srednje in severne Rusije. Med ljudstvi, ki jih je podjarmil, Jordanes omenja tri zgoraj navedena finska plemena (*Thiudose, Merence* in *Mordence*), kot tudi *Aeste, Venede, Slovene (Sclavene)* in *Ante. Venedi in Sloveni (Sclaveni)* se niso mogli upreti Hermanarikovemu (*Ermenrichovemu*) napadu in so se umaknili še severneje. Verjetno je bilo to ravno v tem času, ko je pleme Slovenov migriralo iz področja srednjega Dnepra vzdolž reke Dneper, da se je končno naselilo okoli jezera Ilmen. (88)⁸ Kot rezultat tega severnega pohoda Slovenov so bili Balti razdeljeni na dva dela; zahodni del, med Polockom ter Rigo in vzhodni del, ki se je nahajal v območju zgornje reke Oka. Pleme Galindov, ki so ga ruski letopisi dvanajstega stoletja poznali kot Goliade, je treba šteti za ostanke vzhodnega dela Baltov. (89)^{9,10}

»Zdaj pa se obrnimo k Sloenom (Sclavenom). Če so Anti živeli v območjih Dona in Buga ter Venedi v zgornjem delu porečja Vistule, lahko predlagamo, da so Sloveni prvotno zasedali ozemlje med njimi, to je območje med Karpatskimi gorami in srednjim delom reke Dnjeper, predvsem v območju Kijeva. Del Slovenov, kot smo videli, je zaradi pritiska Hermanarika (*Ermenricha*) odšel proti severu in se končno naselil okoli Ilmenskega jezera. Večina Slovenov pa je verjetno ostala v svojih starih bivališčih, podvržena Gotom in kasneje Hunom. Ob koncu petega stoletja so začeli svojo migracijo proti spodnji Donavi.«¹¹

»Nekaj časa kasneje, verjetno okoli leta 362, mora Hermanarik (*Ermenrich*) osvojiti preostanek Bospo-

ranskega kraljestva pri Kerški ožini. Čeprav Jordanes tega dogodka ne omenja, je znan iz drugih virov. (164)¹² Potem, ko je uveljavil svojo oblast na jugovzhodu, se je Hermanarik (*Ermenrich*) obrnil proti severozahodu in sprožil kampanjo proti Venedom. Da bi prodrli v deželo **Venedov** – to je v regijo zgornje reke Visle (*Vistule*) – so morali Ostrogoti prečkati bodisi deželo **Slovenov (Sclavenov)** (to je kijevsko območje) bodisi deželo **Antov** (to je južno območje Buga). Jordanes pravi, da so tako **Sloveni** kot Anti priznali Hermanarikovo (*Ermenrichovo*) oblast. (165)¹³ Del **Slovenov** se je ob tej priložnosti verjetno preselil proti severu. (166)^{14,15}

»Vojna proti Venedom se je končala z zmago Hermanarika (*Ermenricha*). Venedi so bili slabo oboroženi in so se lahko zanašali le na svojo številčno premoč. "Sed nihil valet multitudo inbelium," opaza Jordanes. (167)¹⁶ Venedi so bili osvojeni brez večjih težav, nakar so tudi *Aesti (Balti)* priznali Hermanarika (*Ermenricha*) za svojega suverena. Hermanarikovo (*Ermenrichovo*) kraljestvo se je zdaj raztezalo od Črnega morja do Baltika. Jordanes navaja naslednji seznam plemen, ki so priznala suverenost ostrogotskega kralja: *Golthescytha, Thiudos, Inaunxis, Vasinabroncae, Merens, Mordens, Imniscaris, Rogas, Tadzans, Athaul, Navego, Bubegenae in Coldae*. (168)¹⁷ Iz tega seznama smo že identificirali (169)¹⁸ *Thiudose* kot Čude iz ruskih kronik, *Merense* kot Merio, *Mordense* kot *Mordvo* in *Rogase (Rocas)* kot *Rukhs-As*. Prva tri so bila finska plemena, zadnja alansko-slovenska. Navego so bili verjetno Iranci ali iranski Sloveni; njihovo ime je mogoče izpeljati iz iranske besede nava, "novo", primerjaj z osetskimi naeu-

Slovstvo in viri:

⁸ 88. M. Vasmer, "Die aelteste Bevoelkerungsverhaeltnisse," *Geistige Arbeit*

⁹ 89. Vasmer, *Beitraege*, I

¹⁰ Prav tam, str. 103–104

¹¹ Prav tam, str. 108

¹² 164. Vasiliev, pp. 22–23.

¹³ 165. Jordanis, Sec. 119.

¹⁴ 166. See Sec. 7, above.

¹⁵ Prav tam, str. 119

¹⁶ 167. Jordanis, Sec. 119.

¹⁷ 167. Jordanis, Sec. 119.

¹⁸ 168. *Idem*, Sec. 116.

¹⁹ 169. See Sec. 7, above.

aeg. (170)¹⁹ "Inaunxis" očitno ni etnično ime, temveč opredelitev za "Thiudose"; *Vasinabroncae* se lahko identificira kot Vesi iz ruskih kronik (171)²⁰.²¹

Iz pisanja Vernadskyega je tudi bolj jasno, zakaj so pozneje, še zlasti na območju Stare planine/Balkana številni pisci in kronisti enačili **Gote in Slovence**, češ da so Goti pravzaprav **slovenskega porekla**. **Povezava med Goti in Slovenci** pa ni bila omejena zgolj na Južno Rusijo, marveč nedvomno tudi na širše Podonavje.

George Vernadsky

»Medtem ko je nekatera slovenska plemena najprej osvojil Hermanarik (*Ermenrich*), so druga že dolgo pred tem podjarmili Goti. Na splošno je tesna povezava med Goti in Slovenci v južni Rusiji trajala približno dve stoletji, od konca drugega do zadnje četrtine četrtega stoletja. Ni presenetljivo, da so se v slovenskem jeziku pojavile besede gotskega izvora in obratno. Naslednje slovenske besede se štejejo, da so gotskega izvora: (172)²² kniaz ("knez"), iz gotskega kuni ("rodovni starešina"); peniaz ("denar"), iz gotskega *pannings*; polk ("oboroženi ljudje," "polk"), iz gotskega volk; šlem ("čelada"), iz gotskega *hilms*. Po drugi strani lahko gotska beseda *meki* ("meč") izvira iz **antsko-slovenskega meča**. Ustrezna nemška beseda je *Schwert*. V antiki so meči omenjeni v Beowulfu. (173)²³ **Prav tako je značilno, da so imeli mnogi gotski kralji in**

knezi imena, ki zvenijo bolj slovensko kot germansko. (174) Tako je naslednik Hermanarika (*Ermenricha*) imel ime Vitomir (*Vithimir*); njegov vnuk je bil imenovan Vidomir (*Vidimer*). Vidomirov brat je imel ime Valamir (primerjaj s slovenskim imenom Velemir). Kasneje se je isti proces slovenizacije osebnih imen uporabil za skandinavske vladarje Rusije (v devetem in naslednjih stoletjih). Prvi varjaški knezi so imeli nordijska imena, kot so Rurik, Oleg, Igor. Igorjev sin pa je vzel slovensko ime – Svetoslav (vladal 964–72).²⁴

Andrej Šiško

Se nadaljuje ...

Slovstvo in viri:

¹⁹ 170. Cf. Miller, *Skdy*, p. 242. Perhaps it is possible to connect Jordanis' "Navego" with Ptolemy's "Navari" (see Sec. 7, above).

²⁰ 171. Mommsen, pp. 165–166. "Thiudos Inaunxis" is interpreted as "the Chud in the Aunus [Olonets] region"; "Vasinabroncae" as "the Ves in the Biarmia region." Cf. Zeuss, pp. 688–689; Muellenhoff, p. 74. See also J. J. Mikkola, "Die Namen der Volker Hermanarichs FUF, XV (1922), 56–66.

²¹ Prav tam, str. 120

²² 172. See Vernadsky, *Goten*, p. 14.

²³ 173. Beowulf, V.

²⁴ Prav tam, str. 121

Družbeno-politični sistem Slovenske ljudovlade s Staro pravdo (6. del)

Zedinjene Dežele Slovenije (ZDS) – Sodobna Slovenska ljudovlada

OSNUTEK OPERATIVNEGA NAČRTA

Osnutek operativnega načrta predstavlja premišljen in postopen pristop k vzpostavitvi domorodne skupnosti, ki temelji na realnih potrebah, jasni organizaciji in postopni rasti. Proces je razdeljen na več faz, ki si sledijo od začetne ideje, do vzpostavitve stabilne in prepoznavne skupnosti z lastno strukturo in vplivom.

V prvi fazi je poudarek na oblikovanju jedra skupnosti. Ključni element je skupina zanesljivih in aktivnih posameznikov, ki so pripravljeni ne le razpravljati, temveč tudi konkretno delovati in prispevati.

Pomembno je, da imajo jasno opredeljen namen, pravila delovanja ter natančno določeno območje, na katerem bo skupnost nastajala. Redna srečanja jedra in odprte vaške Veče vzpostavljajo začetni ritem skupnostnega življenja.

Druga faza prinaša prve konkretne korake na terenu. Skupnost mora postati vidna skozi praktične projekte, kot so ureditev poti, skupnih prostorov in delovnih območij. Pri tem je absolutna prioriteta voda, saj brez nje ni mogoče vzpostaviti stabilnega bivanja. Pomembno je, da so projekti izvedljivi, vidni in koristni, hkrati pa se vse dejavnosti dokumentirajo kot dokaz dejanskega delovanja. V tej fazi skupnost prvič zares »oživi«.

Gradnja vodnjaka

V **tretji fazi** se vzpostavi osnovna organizacijska struktura brez nepotrebne birokracije. Določijo se nosilci odgovornosti, uvede se redna vaška Veča in jasen način odločanja. Gre za oblikovanje družbenega reda, ki omogoča usklajeno delovanje in preprečuje razpad.

Četrta faza pomeni širitev in povezovanje. Model prve skupnosti se prenese na nove lokacije, pri čemer izkušenejši člani pomagajo novim skupinam. S tem nastane prva povezovalna raven – skupna Veča predstavnikov, ki predstavlja začetek županijske strukture.

V **peti fazi skupnost** postane prepoznaven dejavnik v lokalnem okolju. S predstavitvijo doseženih rezultatov, vzpostavitev stikov z lokalnimi institu-

cijami in sodelovanjem brez konflikta pridobi začetno legitimnost. Ključ je v tem, da skupnost ne nastopa kot nasprotnik sistema, temveč kot konstruktiven dejavnik, ki deluje in ustvarja.

Šesta faza predstavlja strateški prelom. Skupnost se mora odločiti, ali ostaja civilna mreža ali pa preide v bolj strukturirano in potencialno politično delovanje. V tej fazi se oblikujejo temelji za nadaljnjo širitev, večje projekte in dolgoročni vpliv.

Če je proces izveden pravilno, skupnost v enem do dveh letih doseže osnovno stabilnost: več aktivnih skupin, jedro zanesljivih ljudi, konkretne projekte, osnovno organizacijo in začetno legitimnost. Hkrati pa osnutek jasno opozarja na ključne nevarnosti, kot so preveliko teoretiziranje, napačna izbira ljudi, pomanjkanje konkretnih rezultatov in prehitra politizacija.

Poseben del osnutka obravnava tudi praktičen model življenja v novi domorodni skupnosti na približno 40 hektarjih z okrog 15. družinami. Ta model poudarja, da ne gre zgolj za naselje, temveč za celovit življenjski sistem, ki mora hkrati zagotavljati materialno preživetje, družbeno povezanost in organizacijski red. Ključni pogoji za uspeh so voda, osnovna prehranska neodvisnost, funkcionalna bivališča, zanesljiva energija, notranje in zunanje delo ter jasna organizacija preko Veče in nosilcev odgovornosti.

Praktičen model življenja

Enako pomembni so sistem pravde za reševanje sporov (Dvanajstija), skupnostno življenje z rednimi

srečanju in obredi, osnovna varnost ter odgovoren odnos do naravnega okolja. Brez teh elementov skupnost ne more obstati, ne glede na razpoložljive vire.

Osnutek zaključuje z jasno ugotovitvijo: takšna skupnost ne propade zaradi pomanjkanja zemlje ali virov, temveč zaradi ljudi, njihovih odnosov in neorganiziranosti. Zato je ključ uspeha v preprostem, a zahtevnem ravnotežju med delovanjem, skupnostjo in redom.

FAZA 1 (okrog 2–4 mesece): Jedro in priprava

Cilj prve faze je vzpostavitev stabilnega jedra ljudi z jasnimi namenom.

Konkretni koraki:

1. Jedrna skupina (5–10 ljudi)

- Biti morajo osebno izbrani, ne preko javnega razpisa;
- Sami morajo izraziti pripravljenost za konkretno sodelovanje, saj gre za temeljne spremembe v njihovem bivanju in življenju nasploh;
- Kriteriji izbora morajo biti:
  - zanesljivost
  - pripravljenost za konkretno delo
  - pripravljenost investiranja konkretnega finančnega vložka (v skladu z možnostmi)
  - ne samo »razpravljati«

2. Interni dokument (ne več kot 2 strani)

V dokumentu mora biti jasno in natančno opredeljeno:

- kaj se dela (zelo konkretno);
- česa se NE dela (pomembno!);
- osnovna pravila delovanja.

Izločiti je treba kakršenkoli ideološki balast.

3. Definicija območja

Jasno in natančno je treba opredeliti območje kjer bo nastala domorodna skupnost:

- eno naselje – vas/županija/manjše mesto (v možni perspektivi);
- celotno naselje je lahko razpršeno in razdeljeno na več pod skupnosti – zaselkov, med katerimi je lahko različna oddaljenost;
- največ 500–2.000 ljudi.

Premajhno naselje ne bo imelo zadostnega vpliva, preveliko naselje pa bo neobvladljivo.

4. Organizacija srečanj

- jedro skupnosti se mora srečevati 1 krat tedensko;
- vsaj 1 krat mesečno mora biti organizirano odprto srečanje (veča), ki se ga lahko udeležijo vsi prebivalci naselja, zaželena pa je tudi zabava oziroma družabno dogajanje po večji.

Kozolec za dogodke skupnosti – primer

FAZA 2 (2–4 mesece): Prva konkretna dejanja

Cilj druge faze je vzpostaviti vidno delovanje v okolju.

Izbrati je treba 2–3 skupne projekte (NUJNO praktične):

Primeri:

- dostopne poti (primeren makadam);
- skupni prostor za večjo in srečanja;

- skupna delovna območja (vrtovi, delavnice).

Absolutna prioriteta mora biti redna zagotovitev pitne vode, saj brez vode ni skupnosti.

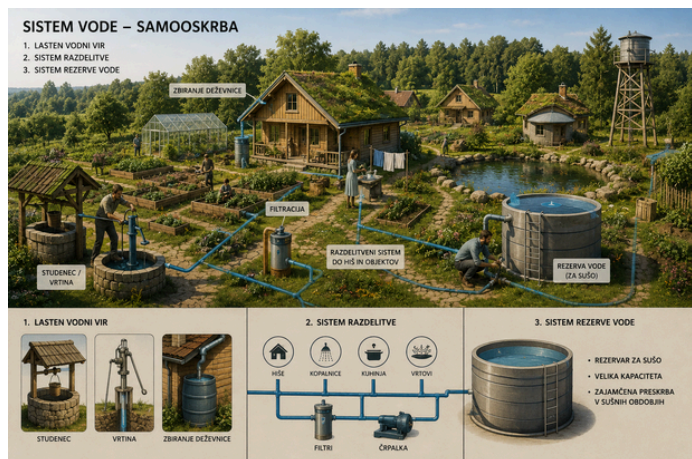
Potreben je:

- lasten vodni vir (studenci, vrtine, zbiranje deževnice);
- sistem razdelitve;
- sistem rezerve vode (za sušo).

Minimum je:

- pitna voda;
- tehnična voda (za delo, živino).

Voda je prva stvar, ki jo je treba rešiti – pred hišami oz. bivališči!

Pravila:

- projekt mora biti:
  - izvedljiv v 1 mesecu;
  - dobro viden;
  - družbeno koristen.

Vzporedno:

1. Vodi zapisnike:

- izbrati je treba kdo, kaj in kdaj vodi konkreten zapisnik.

2. Dokumentiraj (foto, video, besedilo)

- vse to kasneje postane »dokaz delovanja«.

To je trenutek, ko sistem »oživi«.

FAZA 3 (2 meseca): Formalizacija (minimalna!)

Cilj je ustvariti družbeno strukturo brez birokracije – domorodna (civilna) družba.

1. Osnovna struktura:

- usklajevalec – vodja projekta;
- 2–3 odgovorni za projekte;
- Zapisnikar.

2. Uvedi:

- mesečna vaška večja (odprta);
- pravilo odločanja (npr. soglasje ali 2/3 večina).

FAZA 4 (okrog 4–6 mesecev): Širitev in povezovanje

Cilj je vzpostavitev druge in tretje domorodne skupnosti.

1. Ponovitev modela

- najdi 1–2 novi lokaciji;
- uporabi in izvede enak model.

2. Mentorstvo

- vsaj 1 član iz prve skupnosti pomaga novi skupnosti.

3. Skupna večja (prvi »županijski nivo«)

- predstavniki vseh skupin;
- 1 krat mesečno.

To je dejanski začetek županijske strukture (neformalno).

FAZA 5 (okrog 2 do 3 mesece): Mreža in vpliv

Cilj je postati prepoznaven lokalni faktor.

1. Javna predstavitev

- dogodek/okrogla miza;
- predstavitev rezultatov.

2. Dokument:

- »Kaj smo naredili v enem letu«;
- Maksimalno 3–5 strani.

3. Vstop v lokalni prostor:

- Vzpostaviti konkreten stik z:
  - Občino;
  - krajevno skupnostjo;
  - lokalnimi organizacijami.

Pomembno je, da pri tem NE napadamo sistema, marveč gremo na sodelovanje ter pokažemo rezultate dela sovje skupnosti.

FAZA 6 (1 do 2 meseca): Strateški prelom

Cilj je prehod iz »projekta« v »strukturo«.

1. Odločitve:

A) Ostane civilna mreža

ali

B) Gre že v politično smer.

2. Za naprej oblikuj:

- osnovni program (kratko);
- strukturo (ravni: skupnost in mreža).

3. Priprava na naslednje leto:

- širitev (5 novih skupnosti)
- večji projekti
- potencialno:
  - lokalne volitve;
  - vpliv na zakonodajo.

KONČNI REZULTAT PO 1 DO 2 LETIH

Če smo delali pravilno, dosledno in v skladu z na-

črtom, imamo:

- širitev (5 novih skupnosti);
- večji projekti 1–3 aktivne skupnosti;
- 10–30 aktivnih ljudi;
- konkretne projekte;
- osnovno strukturo;
- začetno legitimnost.

MOŽNE KRITIČNE TOČKE (če pademo na njih, lahko projekt propade)

1. Preveč teorije

V tem primeru je zelo verjetno, da ljudje izgubijo interes.

2. Napačni ljudje

Če so bili izbrani napačni ljudje, lahko nastanejo konflikti in posledično razpad skupnosti.

3. Brez konkretnih rezultatov

Če ne naredimo konkretnih rezultatov, posledično ni legitimnosti.

4. Prehitra politizacija

Prehitra politizacija lahko povzroči odpor okolja.

PRIMER DOMORODNEGA ŽIVLJENJSKEGA SISTEMA NASELJA S 15. DRUŽINAMI

Začnimo neposredno: če 15 družin naseli okrog 40 hektarjev razpršenega prostora, potem ne gradimo »vasi«, ampak domorodni življenjski sistem. Če želi ta domorodna skupnost dolgoročno obstati, mora pokriti tri stvari hkrati:

- preživetje (materialno);
- skupnost (družbeno);
- red (organizacijsko);

Če ena od teh treh odpove, projekt zelo verjetno razpade.

Spodaj je celovit prikaz – ne kot seznam »želja«, ampak minimalnih pogojev za delujočo skupnost.

1. PROSTOR IN RAZPOREDITEV (temelj vsega)

Ker gre za razpršeno naselje moramo imeti jasno opredeljeno:

- kdo živi kje;
- dostopne poti (tudi v slabem vremenu);
- skupne točke.

Ključni elementi so:

- dostopne poti (vsaj primeren makadam);
- skupni prostor (veča, srečanja, zabava);
- skupna delovna območja (vrtovi, delavnice, polja, pašniki);

Največja napaka je, če vsak dela »po svoje«, saj to privede do razpada skupnosti.

2. VODA (absolutna prioriteta)

Brez vode ni skupnosti.

Zato je potreben:

- lasten vir (studenci, vrtine, zbiranje deževnice);
- sistem razdelitve vode in dostop do nje;
- rezerva vode za sušo (zbiralniki).

Potrebni sta minimalno:

- pitna voda;
- tehnična voda (za delo, živino).

To je prva stvar, ki jo je nujno treba rešiti še pred izgradnjo hiš oziroma bivališč.

3. HRANA (vsaj delna sooskrba)

15 družin pomeni vsaj 40 do 60 ljudi različnih starosti in obeh spolov.

Za stabilno osnovno prehrano so potrebni:

- skupni vrtovi;

- individualni vrtovi;
- sadovnjak oz. sadovnjaki;
- živina (vsaj osnovna: kokoši, drobnica, lahko tudi več).

Dodatno je potrebna:

- shramba (hladna, suha, temna);
- prostor za sušenje, vlaganje ipd.

Cilj vsaj na začetku ni popolna sooskrba, ampak neodvisnost v osnovah prehrane.

4. BIVALIŠČA

Ker gre za razpršeno skupnost, je pomembno, da:

- ima vsaka družina svoj prostor;
- a obenem ni izolirana.

Minimalno potrebno je:

- ogrevanje (les, gozd je last skupnosti – gmajna);
- izolacija bivališč;
- osnovna sanitarna rešitev (kompostni WC ali druga kombinacija oz. rešitev).

Napaka je prehitro graditi »idealne hiše«, prednost je treba dati njihovi funkcionalnosti.

Gradnja brunarice

5. ENERGIJA

Osnovni model:

- drva (primarno);
- sonce (če možno);
- elektrika.

Potrebujemo:

- razsvetljavo;
- osnovna orodja;
- komunikacijo.

Cilj ni zagotoviti udobja mesta, ampak zanesljivost vsega potrebnega.

6. DELO IN GOSPODARSTVO

Če tega ne rešimo, bo najverjetneje skupnost razpadla v roku 3 let.

Zato mora obstajati:

A) notranje delo:

- gradnja;
- hrana;
- vzdrževanje.

B) zunanji prihodki

Vsaj del skupnosti mora zato:

- delati izven skupnosti;
- prodajati izdelke;
- nuditi storitve.

Skupnost brez prihodkov ne more preživeti.

7. VEČA (organizacija)

To je osnovni domorodni sistem:

Redna vaška Veča:

- posvetovanje in odločanje;
- razdelitev dela;
- reševanje problemov.

Brez tega, zagotovo pride do konfliktov in posledično do razpada skupnosti.

8. NOSILCI ODGOVORNOSTI

Potrebni so vsaj:

- usklajevalec/koordinator (logistika)
- in
- odgovorni za:
    - vodo;
    - hrano;
    - poti;
    - skupne projekte.

Brez naštetega vse obstane, namesto da bi se razvilo v uspešno delovanje.

9. PRAVDA (reševanje sporov)

Do tega pride hitreje, kot si mislimo.

Zato potrebujemo:

- jasn postopek;
- posrednike (Dvanajstijo);
- Večo kot zadnjo instanco.

Brez učinkovitega sistema pravde, osebni konflikti uničijo skupnost.

10. SKUPNOSTNO ŽIVLJENJE

Skupnostno življenje ni »dodatek«, ampak je temeljni pogoj za uspešno delovanje domorodne skupnosti.

Skupnost potrebuje:

- skupne dneve (skupno delo, skupni prazniki);
- obrede (npr. enakonočje, solncobrata, novo leto);
- druženje in zabava.

Brez tega člani domorodne skupnosti postanejo samo navadni sosedje, ne skupnost.

11. VARNOST

Kar zadeva varnost, je osnovna:

- medsebojna pomoč;
- prisotnost;
- nadzor prostora.

PRIMER DOMORODNEGA ŽIVLJENJSKEGA SISTEMA NASELJA S 15 DRUŽINAMI

PREŽIVETJE (MATERIALNO) • SKUPNOST (DRUŽBENO) • RED (ORGANIZACIJSKO)

Dodatno je potrebno:

- osnovno znanje prve pomoči;
- organizacija ob nesrečah.

12. ODNOS DO OKOLJA

Ker je naselje v gozdu oziroma v naravi, je treba:

- upravljati gozd, ne pa ga izkoriščati;
- paziti in skrbeti za vodo;
- ohranjati ravnotežje v naravi.

Če uničimo okolje, dejansko uničimo temelj skupnosti.

13. ZUNANJI ODNOS

Realnost je, da:

- država obstaja;
- okolica obstaja.

Ni bistveno ali nam je to všeč ali ne, bistveno je, da

predstavlja realno dejstvo, ki ga moramo upoštevati. Seveda pa je naš cilj, da tudi država in okolica upošteva nas domorodce.

Zato potrebujemo:

- vsaj minimalno komunikacijo;
- brez konflikta;
- brez izolacije.

KLJUČNA RESJEDA

Takšna skupnost NE propade zaradi pomanjkanja zemlje ali pomanjkanja virov, marveč propade zaradi ljudi, odnosov med njimi in neorganiziranosti.

MINIMALNI MODEL ZA USPEH

Če potrebne elemente in vsebine skrčimo na bistvo, moramo imeti:

- vodo;
- hrano (vsaj delno);

1. delo/prihodke (zaposlitev ni izključena v običajnih družbah oz. podjetjih);
2. Večo;
3. Pravdo;
4. Skupnost.

Vse ostalo je nadgradnja, ki je zagotovo zaželeno. se nadaljuje ...

Andrej Šiško

Krajske gore ne pa Karavanške Alpe

Ko danes govorimo o gorovju Karavanške Alpe, uporabljamo ime, ki se zdi samoumevno in starodavno. V resjedi pa je to ime razmeroma pozno, uvedeno v času, ko je evropska znanost začela sistematično povezovati sodoben zemljepis z antičnimi viri.

Če stopimo nekaj stoletij nazaj, v svet srednjeveških listin, kart in opisov, naletimo na povsem drugačno domorodno poimenovanje: **Krajske gore**, nemško **Krainberge**. To ni bilo le drugo ime za isto gorovje, temveč izraz, ki odseva povsem drugačno razumevanje prostora – izvirno domorodno razumevanje, v katerem gora ni zgolj naravna tvorba, temveč meja, orientir in izraz pripadnosti deželi.

Ime Krajske gore izhaja neposredno iz imena dežele Krajska. V starejših slovenskih zapisih se ta dežela pojavlja kot Krainska ali Krajnska, v nemščini pa kot Krain, brez poznejših fonetičnih prilagoditev, ki jih poznamo iz standardizirane oblike »Krajska«. Ta razlika ni nepomembna, saj kaže, da je bilo ime gorovja oblikovano v času, ko je bila jezikovna podoba dežele drugačna in bolj neposredno povezana z nemško upravno in pravno tradicijo. Krajske gore so bile dobesedno »gore Krajske«, torej severni gorski rob dežele Krajske, ki jo omejujejo in določajo.

Najstarejši znani zapis tega imena najdemo v listini

iz leta 1073, ki opisuje meje freisinškega lovskega območja na poznejšem Gorenskem. V latinskem besedilu se pojavi izraz *a summo vertice Creine montis usque in medium fundum Sowe fluminis* – od najvišjega vrha Krajske gore do sredine struge Save. Ta stavek, na videz zgolj tehničen opis meje, razkriva bistveno značilnost srednjeveškega prostora. Gora tu ni ena sama točka, temveč celoten greben, ki služi kot severna meja. Izraz *Creine mons* ne označuje posamezne gore, ampak gorski sistem, ki je dovolj prepoznaven, da ga ni treba dodatno opisovati.

V naslednjih stoletjih se ime pojavlja znova, vedno v podobnem kontekstu. Listine iz 13. stoletja govorijo o *Chreinberch*, o Krajskih gorah, ki omejujejo posesti, in o mejah, ki potekajo od tega gorskega roba proti rekam. Leta 1252 je ime Krajske gore postavljeno ob bok drugemu gorskemu imenu, kar potrjuje, da gre za širši gorski kompleks, ne za lokalni vrh. Leta 1263 pa se meja določa od *monte Chreinberch* do reke Sore, kar še jasneje pokaže, da je ime označevalo izhodiščno točko v prostoru – nekakšen naravni severni rob, od katerega se meri in razporeja zemljišče.

Iz teh zapisov se izriše jasna slika. Krajske gore niso bile poimenovanje, ki bi izhajalo iz naselja ali posamezne lokacije. Bile so del večje prostorske logike, v kateri je bila dežela opredeljena z naravnimi mejami. Greben današnjih Karavanških Alp, zlasti njegov osrednji del med Hrušico, Rožico in Ljubeljem, je bil razumljen kot meja med deželama Koroško in Krajnsko, kot prehod med dvema svetovoma, ki ju je ločeval, a hkrati tudi povezoval.

Zanimivo je, da se je ime ohranilo tudi v poznem srednjem veku. Leta 1458 se v opisu blejskega gospostva pojavi oblika *Kronberg*, ki označuje višinski rob, kjer se gospostvo začne. Čeprav gre verjetno za poznejši zapis starejše tradicije, ta omemba potrjuje, da je bila predstava o Krajskih gorah kot meji še vedno živa. Gorovje je ostajalo orientir, točka, kjer se prostor začne ali konča, in ne zgolj geo-

grafska zanimivost.

Še bolj zgovorno je dejstvo, da se današnje naselje Kranjska Gora v virih pojavi šele v 14. stoletju. Prvi zapis iz leta 1326 govori o kraju *Chrainow*, kasnejši zapisi pa uporabljajo oblike, kot je *Kranaw*. To pomeni, da je ime gorovja obstajalo že več kot dve stoletji, preden se je pojavilo naselje, ki ga danes nosi. Razmerje je torej obratno od tistega, ki ga pogosto predpostavljamo: naselje ni dalo imena gorovju, temveč je gorovje dalo ime naselju.

Zakaj danes poznamo naselje »Kranjska Gora«, nekoč pa gorsko verigo »Krajske gore«?

Razlika med današnjim imenom naselja **Kranjska Gora** in starejšim poimenovanjem gorovja **Krajske gore** nikakor ni slučajna, temveč je rezultat dolgotrajnega jezikovnega in kulturnega procesa, ki se je v slovenščini izpeljal predvsem v drugi polovici 19. stoletja. Na prvi pogled gre le za zamenjavo dveh soglasnikov – JN v NJ– vendar ta sprememba razkriva precej globlji premik: prehod iz stare, zgodovinsko pogojene jezikovne plasti v novo, načrtno spremenjeno in tudi standardizirano knjižno slovenščino. Šlo je za načrten poskus približevanja samostojnega slovenskega jezika k skupnemu jeziku Hrvatov in Srbov, ki so leta sprejeli književni dogovor. Dolgoročni namen je bil dejanska opustitev samostojne slovenščine in prevzem t. i. srbohrvaškega jezika oziroma novega knjižnega jezika t. i. »Južnih Slovanov«. To se naposled na našo srečo ni zgodilo, je pa v tem obdobju prišlo do hudega kvarjenja slovenščine, ki ima posledice še danes.

V srednjem veku in še globoko v novi vek je bila dežela, ki jo danes napačno imenujemo KraNjska, v slovenskem jeziku zapisana kot **KraINska** ali **KraJNska**. Tej izvorni slovenski obliki je neposredno sledilo nemško imen **Krain**, ki se v upravni, pravni in kartografski rabi ni spreminjalo in je ostalo enako še danes. Soglasniški sklop JN je bil v starejši slovenščini normalen in naraven; pojavljal se je tudi drugod in

ni bil doživljan kot tuj ali težaven. Zato je bilo povsem logično, da so gorovje na severnem robu dežele imenovali **Krajske gore** – gore, ki pripadajo Deželi Krajski.

Do preloma je prišlo šele v 19. stoletju, v času oblikovanja moderne slovenske knjižne norme. Takratni jezikoslovci in pisci, ki so želeli slovenščino poenotiti, poenostaviti in narediti primerljivo z drugimi evropskimi jeziki, so začeli odpravljati nekatere starejše glasovne skupine. Ena izmed takih je bila prav kombinacija *jn*, ki so jo pogosto nadomestili z mehkejšim in v razmerju do drugih t. i. Slovanov bolj enotnim *nj*. Tako je iz stare **Krajske** nastala nova, normirana oblika **Kranjska**.

Do opisane spremembe je prišlo po sprejetju **Dunajskega književnega dogovora**, podpisanega 28. sušca 1850 na Dunaju. Namen tega dogovora je bil približati oziroma poenotiti knjižni jezik Hrvatov in Srbov, v t. i. širšem južnoslovanskem okviru. Kjiževni dogovor je sprejel **štokavsko, južno/ijekavsko narečje** kot osnovo skupnega knjižnega jezika Srbov in Hrvatov. Slednji so se tedaj odpovedali slovenskemu kajkavskemu narečju oziroma staremu narečju Bezjaških Slovencev v Slovenskem kraljestvu ali Bezjaški Sloveniji.

Pri dogovoru so sodelovali hrvaški, srbski in en slovenski jezikoslovec oziroma književniki. Med najpomembnejšimi imeni so bili **Vuk Stefanović Karadžić, Đuro Daničić, Ivan Mažuranić, Dimitrije Demeter, Ivan Kukuljević Sakcinski, Vinko Pacel, Stjepan Pejaković** in kot opazovalec Slovenec **Fran Miklošič**.

Dogovor ni bil državnopravni akt, temveč književno-jezikovni dogovor intelektualcev. Prvič je bil objavljen kmalu zatem, 3. malega travna 1850 v Gajevih *Narodnih novinah*.

Se nadaljuje...

Domorodec

Glasnik Domorodne Skupnosti Zedinjenih
Slovenskih Dežel

urednik: Samo Korošec,
spletni naslov uredništva: info@domorodnaskupnost.si,
Mlinska ulica [22], [2000] Maribor,
Dežela Štajerska,
tel.: 041 573 663, www.domorodnaskupnost.si

www.domorodnaskupnost.si